

Din kardeşliği

Nurettin Bey: “Din kardeşliği mi, iman kardeşliği mi esastır? Bu iki kavram arasında fark veya paralellik var mıdır? Birinin yerine diğerini tercih etmenin sağlıklı bir gerekçesi var mıdır?”

Müslüman’ı Müslüman’a kardeş kılan İslâmiyet’tir. Kur’ân, “Mü’minler ancak kardeşler” 1 buyuruyor. Peygamber Efendimiz (asm) bu âyeti şu sözleriyle tefsir ediyor: “Müslüman Müslüman’ın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu tehlikede yalnız bırakmaz. Kim, kardeşinin ihtiyacını görürse Allah da onun ihtiyacını görür. Kim bir Müslüman’ı bir sıkıntıdan kurtarırsa, Allah da o sebeple onu Kıyamet gününün sıkıntısından kurtarır. Kim bir Müslüman’ı örterse, Allah da onu kıyamet günü örter.”2 Kezâ, Sevgili Peygamberimiz (asm) bir diğer hadislerinde: “Müslüman Müslüman’ın kardeşidir. Ona yardımını kesmez, ona yalan söylemez, ona zulmetmez. Her biriniz, kardeşinin âyinesidir, onda bir rahatsızlık görürse bunu ondan izale etsin.”3

Peygamber Efendimiz (asm) güzel hadislerinde Müslümanlar arası ilişkilerden söz ederken “kardeşlik” kavramını “ehâke”, “ehâhü”, “ahîyhi”4 (senin kardeşin, onun kardeşi..) gibi, Kur’ân’a ait olan “ihvetün” köküne dayalı kelimelerle nazarlarımıza vermiştir. Bediüzzaman Hazretleri de konuyu bir risâle boyutunda ele almış ve risalesine Kur’ân’a ait “ihvetün” isminin ve Peygamber Efendimizin (asm) “ehâke”, “ehâhü”, “ahîyhi” ibarelerinin de mastarı bulunan “uhuvvet” ismini vermiştir. Uhuvvet Risâlesinde Bediüzzaman hazretleri mü’minler arası ilişkilerin önemini vurgulamış, kardeşlik hukukunu ve şartlarını nazara vermiş, mü’minlerin kendi aralarında görüle gelen problemlere Kur’ân’a ve sünnete dayalı çözüm yolları göstermiştir. Bediüzzaman Uhuvvet Risâlesi’nde mü’minin vücudunda bulunan İman, İslâmiyet, komşuluk gibi masum sıfatları neredeyse birbirinin paralelinde ve birbirinin tamamlayıcısı olarak zikreder.5 Keza, Bediüzzaman’ın ifadesinde, mü’minde bulunan İman, Kâbe hürmetinde, İslâmiyet Cebel-i Uhud azametindedir.6

Bediüzzaman der ki: “İmanın verdiği nur ve şuurla ve sana gösterdiği ve bildirdiği esmâ-i İlâhiye adedince vahdet alâkaları ve ittifak rabitaları ve uhuvvet münasebetleri var. Meselâ, her ikinizin Hâlıkınız bir, Mâlikiniz bir, Mâbudunuz bir,

Râzıkınız bir—bir, bir, bine kadar bir, bir. Hem Peygamberiniz bir, dininiz bir, kıbleniz bir—bir, bir, yüze kadar bir, bir. Sonra köyünüz bir, devletiniz bir, memleketiniz bir—ona kadar bir, bir. Bu kadar bir birler vahdet ve tevhidi, vifak ve ittifakı, muhabbet ve uhuvveti iktiza ettiği ve kâinatı ve küreleri birbirine bağlayacak mânevî zincirler bulundukları hâlde, şikak ve nifâka, kin ve adâvete sebebiyet veren örümcek ağı gibi ehemmiyetsiz ve sebatsız şeyleri tercih edip mü'mine karşı hakikî adâvet etmek ve kin bağlamak, ne kadar o rabîta-i vahdete bir hürmetsizlik ve o esbab-ı muhabbete karşı bir istihfaf ve o münasebât-ı uhuvvete karşı ne derece bir zulüm ve i'tisaf olduğunu, kalbin ölmemişse, aklın sönmemişse anlarsın.”⁷

Uhuvvet Risâlesi'nde “kardeşlik” sıfatı kâh “iman” olgusuna bağlanır ve “mü'min kardeş” ibaresi kullanılır.⁸ Kâh “uhuvvet-i İslâmiye” gibi tabirlerle “İslâmiyet” olgusu ile başa baş kullanılır: “Birbiri içinde size karşı zararlı bir vaziyet alan, birbiri arkasında size hiddet ve hırsı bakan, belki yetmiş nevî düşmanlar var. Bütün bunlara karşı kuvvetli silâhın ve siperin ve kalen, uhuvvet-i İslâmiyedir.”⁹

Din kardeşliği tabiriyle İslâm ümmetince bin dört yüz yıldan beri aynı Allah'a iman eden, aynı Peygambere inanan, aynı kibleye yönelen, aynı dine mensup kişilerin arasında kurulması, aynı dince emredilen “kardeşlik bağı” kast edilir. Bu kardeşlik, gücünü elbette imandan alır. Dinin özünde de esasen “iman” vardır. Fakat terminoloji olarak kullanılan ve herkesçe kabul gören ortak tabir “din kardeşliği” tâbiridir.

Bilindiği gibi din; iman, ibadet, muamelat ve ahlâk gibi önemli paydaları hamur gibi yoğurarak içinde barındıran umumî bir caddedir. Terminolojiyle ve kavramlarla uğraşarak ana vurgu noktasını dikkatten kaçırmak isabetli bir yaklaşım tarzı olmaz. Hizipleşme çağrışımı yapması cihetiyle zararlı ve tehlikeli bir netice de getirebilir. Nitekim, din ile imanı iki ayrı hizip gibi gösterip iki ayrı kardeşlik inşad etmek dinin gerçekleriyle örtüşmez. Müslümanların bu gün top yekûn uhuvveti anlamaya ve topyekûn kardeş olmaya ihtiyacı vardır.

Bunun için bu gün acilen yapılması gereken, din kardeşliği veya iman kardeşliği gibi kavram bazında sun'î fırtınalar koparmak değil; bütün Müslümanları kardeş bilmek ve bütün Müslümanların kardeş olduğunu hissettirmeye dönük adımlar atmaktır. Yapılabiliyorsa, Müslümanlar sayısınca Uhuvvet Risâlesini bastırıp bütün Müslümanlara tek tek ulaştırmak bu amaca hizmet eden bir adım olacaktır.

Dipnotlar:

1- Hucurat Sûresi: 10.

2- Ebû Dâvud, Edeb: 46, (4893); Tirmizî, Hudud: 3, (1426); Buhârî, Mezâlim: 3, İkrâh: 7; Müslim, Birr: 58, (2580).

3- Tirmizî, Birr: 17, 18, (1927, 1928, 1930); Müslim, İman: 95, (55).

4-Camiü's-Sağir: 2/1871; 4/3639, 3645, 3737.

5- Mektubat: 254.

6- Mektubat: 254.

7- Mektubat: 255.

8- Mektubat: 257.

9- Mektubat: 260.